

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Freedom of expression in a pluralistic world order. Vrijheid van meningsuiting in een pluralistische wereld orde

Awesta, A.G.

Citation

Awesta, A. G. (2014, November 27). *Freedom of expression in a pluralistic world order. Vrijheid van meningsuiting in een pluralistische wereld orde*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/29836>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/29836>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/29836> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Awesta, Ambrogino Ghariv

Title: Freedom of expression in a pluralistic world order

Issue Date: 2014-11-27

Samenvatting

Vrijheid van Meningsuiting in een Pluralistische Wereld Orde

We leven in een wereld die gekenmerkt wordt door een pluraliteit van levensbeschouwingen, een feit dat als gevolg van de globalisering nog eens extra wordt benadrukt. Het proces van globalisering houdt vanzelfsprekend ook de toename van menselijke interacties in. Deze intensivering van interacties tussen mensen en culturen heeft niet alleen positieve, maar ook negatieve kanten. In dit verband wordt veelal gesproken van een ‘clash of civilizations’. Als gevolg van deze ‘botsingen’ lijkt in ons tumultueuze tijdperk het garanderen van ‘veiligheid’ te prevaleren boven het respecteren van ‘fundamentele rechten en vrijheden’.

De wederkerige relatie die er bestaat tussen de verschillende, veelal tegenstrijdige wereldbeschouwingen is met het begrip ‘multicivilizationalisme’ aangeduid voor zover het het internationale domein betreft en met de term ‘multiculturalisme’ voor zover het het regionale en nationale domein betreft. De termen multicivilizationalisme en multiculturalisme worden in deze studie als synoniemen gebruikt en staan voor de menselijke of culturele dimensie van het globaliseringsproces. Juist die culturele dimensie is onderbelicht gebleven, terwijl die wel vergaande consequenties heeft (gehad). Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de wereldwijde rellen als gevolg van de in 2005 door een Deense krant gepubliceerde Mohammed cartoons. Deze cartoons zouden nooit zoveel aandacht hebben gekregen wanneer de Europese landen geen multiculturele samenlevingen waren geweest. En er zouden nooit rellen buiten Europa zijn uitgebroken wanneer de moderne informatietechnologie er niet voor had gezorgd dat binnen enkele dagen de hele wereld van die cartoons kennis kon nemen. In een geglobaliseerde wereld worden geuite opinies niet alleen wereldwijd gehoord, maar ze lokken ook internationale reacties uit. Het valt dus te verwachten dat de vrijheid van meningsuiting onder de als gevolg van de globalisering toegenomen interacties tussen verschillende bevolkingsgroepen en levenswijzen onder druk is komen te staan. Het doel van deze studie is dan ook om tot inzicht te komen inzake de aard en omvang van de bedreiging die uitgaat van deze botsing van verschillende levensbeschouwingen voor de vrijheid van meningsuiting.

Dit heeft tot de centrale onderzoeksvraag van onze studie geleid die we als volgt hebben afgebakend: *hebben de wederzijdse botsingen tussen verschillende wereldbeschouwingen – in*

termen van beschavingen en/of culturen – het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting in juridische zin beperkt? Centraal staat dus de *de jure* beperkingen van de vrijheid van meningsuiting.

Om tot de beantwoording van deze centrale vraagstelling te kunnen komen, hebben we deze in de volgende twee deelvragen onderverdeeld. Ten eerste zullen we trachten om tot de beantwoording van de vraag te komen of de menselijke dimensie van het proces van globalisering, die pluralisme bevordert, ten grondslag ligt aan de botsing tussen de wereldbeschouwingen, en zo ja, wat de aard en omvang van een dergelijk antagonisme heden ten dage is. Nadat we een antwoord hebben gegeven op de vraag of er sprake is van een pluralistische botsing, komen we bij de tweede vraag: of en in hoeverre dit antagonisme mogelijkwijs een bedreiging is en dus een beperking vormt voor het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting. De beantwoording hiervan zal tevens een nader licht werpen op de vraag waarom juist het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting zich leent voor een juridische beperking door pluralistische spanningen. Vervolgens zal deze *de jure* beperking die voortvloeit uit pluralisme en tot de beperking van het voornoemde recht neigt op internationaal, Europees en nationaal niveau worden onderzocht.

De structuur van dit onderzoek is dan ook op deze twee vragen gegrondvest. Dienovereenkomstig zal deze studie de hierna te bespreken indeling en de daarbij behorende methodologie omvatten. Zoals reeds gezegd, staat in *deel I* van dit onderzoek de negatieve impact die de pluraliteit van levensbeschouwingen heeft op het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting centraal. In dit licht is getracht om tot een beter begrip te komen van de inhoud en reikwijdte van de hedendaagse spanningen binnen de context van de geglobaliseerde samenlevingen. Het doel hiervan is om vast te stellen of de internationale betrekkingen inderdaad gekenmerkt worden door een botsing tussen wereldbeschouwingen en of dit het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting heeft ingeperkt. Daartoe wordt getracht tot begrip te komen van het proces van globalisering, want alleen door een nadere bestudering van dit proces worden we in staat gesteld om de reikwijdte en het effect van pluralisme op verschillende niveaus – internationaal, Europees, en nationaal – te onderzoeken. Hiervoor zijn de drie stromingen – globalisme, transformationalisme, en scepticisme – binnen dit proces als uitgangspunt genomen, voor zover deze de menselijke dimensie van globalisering betreffen waar het huidige antagonisme op gebaseerd is. Door juist deze verwaarloosde dimensie in ogenschouw te nemen, worden we in staat gesteld om de achterliggende ratio van de huidige botsingen alsook hun ontwrichtende, desintegrerende en marginaliserende effecten te vatten. Deze achtergrond biedt ons de mogelijkheid om het

wederzijdse antagonisme, die het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting dreigt te beperken, te conceptualiseren. Het doel van deze conceptualisering – die vaak met de noties ‘Oriëntalisme’ en ‘Occidentalisme’ wordt aangeduid – is om de inherentie van dit wederkerige antagonisme zichtbaar te maken. Derhalve hebben we, in het licht van de bovengenoemde stromingen van globalisering, voor de interpretatiemethode gekozen om hiermee de antagonistische theorieën die discursief en provisioneel van aard zijn interpretatief met elkaar te vergelijken.

Nadat we in *deel I* van dit onderzoek tot de bevinding zijn gekomen dat pluralisme tot een botsing der beschavingen zou kunnen leiden die een beperkende werking kan hebben op fundamentele rechten en vrijheden, hebben we in *deel II* getracht te verifiëren wat de aard en omvang van deze beperking is. Hiervoor hebben we het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting als uitgangspunt genomen om te kunnen onderzoeken of en in hoeverre dit antagonisme een beperking vormt voor juist dit fundamentele recht. Alvorens we de eventuele beperking van dit recht kunnen achterhalen, dient de vraag te worden beantwoord waarom juist dit recht meer dan alle andere fundamentele rechten door pluralisme en de daaruit voortvloeiende botsingen beperkt (dreigt) te worden. Derhalve zal in het tweede deel van dit onderzoek eerst de vraag worden beantwoord waarom juist het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting, meer dan alle andere fundamentele rechten en vrijheden, kwetsbaar is voor de beperkingen die uit de pluralistische spanningen (kunnen) voortvloeien. Een filosofische conceptualisering hiervan zal, in het verlengde van het eerste deel van dit onderzoek, onze keus voor dit recht doen staven. Zodoende brengt deze theoretische uiteenzetting, waarvoor we een beroep hebben gedaan op de theorieën van Hannah Arendt en John Stuart Mill, ons bij de bovengenoemde vraag aangaande de aard en omvang van de beperking waarmee dit fundamentele recht bedreigd wordt. Het onderzoek naar deze beperking richt zich echter alleen tot het *juridische* kader op internationaal, Europees en nationaal niveau, daar de feitelijke (extrajudiciële) beperking ervan – in tegenstelling tot de juridische inperking – reeds in de bestaande literatuur de nodige aandacht heeft genoten. De gehanteerde methode en benadering voor dit deel is, afhankelijk van de gekozen laag van de rechtsorde en de daarbij behorende bronnen, veelzijdig van aard. Voor een nadere uiteenzetting van de inhoud en de reikwijdte van dit fundamentele recht hebben we ten eerste voor een descriptieve benadering gekozen. Door middel van deze benadering worden we namelijk in staat gesteld om het leidmotief en het belang van dit recht te vatten, aangezien we met deze benadering de onderliggende concepten en *ratio legis* ervan kunnen achterhalen. Bovendien is voor een nadere analyse van onze bronnen op basis van hun (juridische) aard de

volgende methoden gehanteerd. Er is gebruik gemaakt van de grammaticale interpretatiemethode om de relevante bepalingen te bestuderen. Vervolgens hebben we de historische interpretatiemethode gehanteerd om het leidmotief achter de codificatie van dit recht uiteen te zetten. Verder is het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting analytisch benaderd met als doel het vaststellen van de mate waarin dit recht beperkt wordt door de pluraliteit aan wereldbeschouwingen. Ten aanzien van het internationale niveau is dit onderzoek beperkt tot de prominente organen van de Verenigde Naties die zich in het bijzonder bezighouden met het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting. Wat betreft het Europese niveau is de reikwijdte van dit onderzoek beperkt tot het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, aangezien het dit Hof is dat zich juist *juridisch* bezighoudt met dit fundamentele recht. Het laatste stratum waarin de interacties tussen beschavingen juist op de meest intense manier plaatsvinden en dikwijls tot spanningen en botsingen leiden is het nationale niveau. Derhalve is ook op dit niveau de *de jure* impact van pluraliteit der beschavingen op het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting nader onderzocht.

Ten slotte wordt het onderzoek afgesloten met een samenvattend en concluderend hoofdstuk. Hierin vindt een algehele beoordeling plaats van de bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken. Tevens wordt hierin een antwoord gegeven op de centrale vraagstelling van dit onderzoek omtrent de beperkende werking die multicivilizationalisme/multiculturalisme op het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting heeft gehad. Uit dit onderzoek is gebleken dat het fundamentele recht van de vrijheid van meningsuiting niet vanzelfsprekend en evenmin een statisch recht is. Het is een dynamisch recht dat constant in beweging en ontwikkeling is waarbij het, in dit proces, niet alleen menigmaal ter discussie is komen te staan, maar ook vaak met ondermijning bedreigd is. De algehele conclusie is echter dat ondanks de beperkende dreiging die van het antagonisme tussen de wereldbeschouwingen uitgaat, dit tot op heden niet heeft geleid tot een beperking van de vrijheid van meningsuiting in juridische zin.

